

Vzdělávací obor:

Geografie

Očekávaný výsledek učení:

GEO-GEO-014-ZV9-014

Identifikuje shodné a rozdílné charakteristiky míst a regionů a způsoby, jakými ovlivňují život v ostatních místech a regionech.

Popis úrovně Na cestě

- Schopnost identifikovat shodné a rozdílné charakteristika míst a regionů a způsoby, jakým ovlivňují život v ostatních místech a regionech

Místo, kde žiji

aneb jak se žije v mém místě a v jiném místě mého vrstevníka

Autor materiálu: doc. RNDr. Irena Smolová, Ph.D.

OVU navazuje na předchozí očekávaný výstup v tematickém celku Místa a regiony světa a rozšiřuje popis míst a regionů o jejich vzájemné porovnání, přičemž lze srovnávat místa a regiony jak stejné, tak odlišné měřítkové úrovně. Zásadní je také zamyšlení nad příčinami shodnosti a rozdílnosti regionů i vývoj sledovaných charakteristik v čase.

Zadání pro žáky

Lokalizujte a charakterizujte dle uvedených parametrů region/místo, kde žiji, s jinými místy. Formou tabulky porovnejte region (libovolné řádovosti), ve kterém žijete, s libovolným regionem na světě o stejné velikosti či počtu obyvatel. Řádovostní úroveň je zadána – město, kraj, stát i kritéria hodnocení. Na základě zjištěných informací zhodnoťte a charakterizujte, jak ovlivňuje Váš život místo, kde žijete a jak se žije vrstevníkům ve srovnávaném regionu. Pro jednotlivá místa zpracujte základní geografickou charakteristiku, při popisu propojte přírodní, společenské, ekonomické, politické i kulturní charakteristiky míst a regionů a posuzuje jejich proměnlivost v čase. Zhodnoťte kvalitu místa a regionu podle různých hledisek a na příkladech doložte vzájemný vztah kvality místa a aktivit člověka. U každé úrovně minimálně 5 kategorií srovnávání.

Srovnávané – úroveň město

základní tabulka pro srovnání:

Charakteristika	Město/obec, ve které žiji	Město/obec, se kterým srovnám	Charakteristika – vzájemné srovnání
Název města			
Počet obyvatel (2025)			
Průměrný věk (2025)			
Počet obyvatel v roce 1991			
Obydlené domy (2021)			
Rozloha města			
Vzdálenost od krajského města			
Vzdálenost od hlavního města			
Poloha – nadmořská výška			

(nejvyšší a nejnižší)			
Poloha – vztah k vodnímu toku			
Významné podniky – zaměření průmyslu			
Typická dominanta města			
Znak města			

Srovnávané – úroveň kraj

Charakteristika	kraj, ve které žiji	kraj, se kterým srovnám	Charakteristika – vzájemné srovnání
Název kraje			
Počet obyvatel (2025)			
Poloha – státní hranice			
Poloha – nadmořská výška (nejvyšší a nejnižší)			
Největší město			
Pozice kraje v ČR (podle HDP)			
Hustota zalidnění			
Vývoj počtu obyvatel (změna počtu obyvatel za posledních 20 let)			
Erb kraje			

Srovnávané – úroveň stát

Charakteristika	stát, ve které žiji	stát, se kterým srovnám	Charakteristika – vzájemné srovnání
Název státu			
Počet obyvatel			
Poloha – přímořská/vnitrozemská			
Poloha – zeměpisná šířka			
Poloha – nadmořská výška (nejvyšší/nejnižší vrchol)			
Podíl obyvatel v hlavním městě			
Typ státního zřízení			
HDP na obyvatele			
Státní symbol			

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK k občanství a udržitelnosti Aktivní občanství, participace a přesvědčení o vlastním vlivu/zmocňování KOB-PCP-000-ZV9-001	<i>Účelně uplatňuje přímou činností svůj vliv na změny v místním či širším okolí při respektování práv a zájmů druhých.</i>	- podněcují žáky k sledování a hodnocení různých událostí v místě, regionu, zemi i světě - podněcují žáky k vytváření a vyjádření vlastního odůvodněného názoru na různé aspekty veřejného dění a ke kladení souvisejících otázek, k hledání a kritickému vyhodnocování informací a argumentaci, doplňujícími otevřenými otázkami je vedu k hlubšímu promýšlení názoru - umožňují žákům zažít společné plánování, uskutečnění a vyhodnocení akce, a to opakovaně, podporují je při tom vhodnými technikami vedení týmové práce - vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro otevřenou diskusi o významu vlastní aktivity, demokratických postupů, respektování a uplatňování práv, uplatňování různých zájmů – představuji jim a nechávám je navrhnout různé příklady, facilituji diskusi žáků a využívám osvědčené diskusní techniky - podněcují žáky k reflexi jejich zkušeností s uplatňováním vlastního vlivu na dění v jejich okolí
KK k občanství a udržitelnosti Zohledňování propojenosti světa KOB-PCP-000-ZV9-001	<i>Zohledňuje vzájemnou propojenost jevů, situací a výzev v okolním světě z hledisek sociálních, ekonomických, kulturních, politických a ekologických.</i>	- vytvářím situace a zadání vyžadující prozkoumávání a interpretaci různých souvislostí v místním prostředí a mezi místní, regionální, národní a globální úrovní (využívám postupy místně zakotveného učení a globálního vzdělávání) - vytvářím zadání, při nichž žák potřebuje srovnávat shodné a odlišné rysy různých situací a systémů – v rámci oboru i napříč různými oblastmi - podněcují žáky ke kladení a zodpovídání otázek směřujících k hledání příčin a následků různých situací a procesů, doplňujícími otevřenými otázkami je vedu k hlubšímu promýšlení a prohloubení otázek a odpovědí - vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro diskuse žáků o souvislostech různých jevů, procesů a systémů, o významu systémového a celostního přístupu a využívám k jejich vedení osvědčené diskusní techniky - vedu reflexi o zkušenostech a zážitcích žáků podle osvědčených postupů (reflektivní postupka)

Metodický komentář pro učitele

OVU směřuje k popisu vybraných míst a regionů, a to především k syntéze přírodních a socioekonomických podmínek, které by tak neměly být vnímány odděleně. Je předpokládáno, že OVU bude rozvíjen na příkladu míst a regionů různých měřítkových úrovní (od okolí obce či vlastní obce po makroregiony světa). Popis míst a regionů je rozšířený o jejich vzájemné porovnání, přičemž lze srovnávat místa a regiony jak stejné, tak odlišné měřítkové úrovně. Zásadní je také zamyšlení nad příčinami podobnosti a rozdílnosti regionů i vývoj sledovaných charakteristik v čase. V neposlední řadě OVU směřuje k zamyšlení nad působením míst a regionů na ostatní. Důraz by měl být kladen na porozumění provázanosti míst a regionů a vzájemných pozitivních i negativních interakcí v současném propojeném světě. Je vhodné zmínit vliv jak přírodních, tak socioekonomických podmínek, a to jak na nejbližší okolí, tak na vzdálenější oblasti stejné i odlišné měřítkové úrovně (např. jak jeden stát ovlivňuje celý region a opačně).

Zadání: Lokalizujte a charakterizujte dle uvedených parametrů region/místo, kde žijí, s jinými místy. Formou tabulky žáci porovnájí region (libovolné řádovosti), ve kterém žijí, s libovolným regionem na světě o stejné velikosti či počtu obyvatel. Řádovostní úrovně mají zadané – město, kraj, stát i kritéria hodnocení. Na základě

zjištěných informací zhodnotí a charakterizují, jak ovlivňuje jejich život místo, kde žijí a jak se žije vrstevníkům ve srovnávaném regionu. Doporučení – srovnávání míst/regionů, kde bude alespoň 1 charakteristika obdobná, v případě města/obce například počtem obyvatel. Způsob představení: může být formou prezentace, kdy žáci formou prezentace, posteru či grafické práce porovnájí region (na libovolné řádovosti), ve kterém žijí s libovolným regionem v ČR o stejné velikosti či počtu obyvatel, v případě úrovně stát se státem světa s obdobným počtem obyvatel. Svou volbu zdůvodní, stejně tak jako použité parametry, dle kterých území posuzují. Zdůvodňují, v čem spočívá odlišnost či naopak podobnost. Zhodnotí, jak se život jejich vrstevníků v porovnávaném regionu liší a co naopak může být stejné. Svá zjištění dokládají ověřitelnými fakty.

Úroveň srovnání

město – město

Je vhodné doporučit žáků, aby zvolili město, které je srovnatelné (například počtem obyvatel), může být i jiné kritérium, srovnání města v horské oblasti a rovině v blízkosti krajského města apod.

- příklad srovnání Ostrava a Brno, Olomouc a Hradec Králové, Šternberk a Litovel

Tabulka pro srovnávání na úrovni město:

Charakteristika	Město/obec, ve které žijí	Město/obec, se kterým srovnám	Charakteristika – vzájemné srovnání
Název města			
Počet obyvatel (2025)			
Průměrný věk (2025)			
Počet obyvatel v roce 1991			
Obydlené domy (2021)			
Rozloha města			
Vzdálenost od krajského města			
Vzdálenost od hlavního města			
Poloha – nadmořská výška (nejvyšší a nejnižší)			
Poloha – vztah k vodnímu toku			
Významné podniky – zaměření průmyslu			
Typická dominanta města			
Znak města			

kraj - kraj

V případě krajů není nutné ke srovnání volit kraj stejné velikostní kategorie, naopak je zajímavé, aby měli srovnání, tj. Rozdělí mezi žáky ve třídě různé kraje a tím porovnájí kraj, ve kterém bydlí s ostatními kraji v ČR.

Tabulka pro srovnávání na úrovni kraj:

Charakteristika	kraj, ve které žijí	kraj, se kterým srovnám	Charakteristika – vzájemné srovnání
Název kraje:			
Počet obyvatel			
Poloha – státní hranice			
Poloha – nadmořská výška (nejvyšší a nejnižší)			

Největší město			
Pozice kraje v ČR (podle HDP)			
Hustota zalidnění			
Vývoj počtu obyvatel (změna počtu obyvatel za posledních 20 let)			
Erb kraje			

stát - stát

V případě států není nutné ke srovnání volit stát stejné velikostní kategorie. Lze tak zvolit přístup, kdy žáci ČR srovnávají se státy, které mají přibližně stejný počet obyvatel, jako má ČR. Žákům se pro srovnání zadají státy světa s počtem obyvatel 9–12 milionů (např. Švédsko, Honduras, Řecko, Portugalsko či Maďarsko). Jiný přístup je, že učitel rozdělí mezi žáky ve třídě různé státy a tím porovnají ČR s vybranými státy světa a mají tak možnost hodnocení vlivu geografické polohy, počtu obyvatel a dalších charakteristik pro prozkoumávání a interpretaci různých souvislostí v místním prostředí a mezi místní, regionální, národní a globální úrovní.

Tabulka pro srovnávání na úrovni stát:

Charakteristika	stát, ve které žiji	stát, se kterým srovnám	Charakteristika – vzájemné srovnání
Název státu:			
Počet obyvatel			
Poloha – přímořská/vnitrozemská			
Poloha – zeměpisná šířka			
Poloha – nadmořská výška (nejvyšší/nejnižší vrchol)			
Podíl obyvatel v hlavním městě			
Typ státního zřízení			
HDP na obyvatele			
Státní symbol			

Popis ověřování

Učitel zadá žákům úlohu, v první fázi si žáci sami navrhnut, s čím chtějí srovnávat. Zvolená místa musí prvně ověřit, zda splňují kritérium srovnatelného místa, tj. například zda je srovnatelný počet obyvatel. Žáci si následně zpracují základní geografické charakteristiky místa a následně připojí slovní komentář nebo si vytvoří vlastní prezentaci. Cílem je komplexní pohled, tj. především syntéza přírodních a socioekonomických podmínek. OVU je rozvíjen na příkladu míst a regionů různých měřítkových úrovní (od okolí obce či vlastní obce po státy světa). Popis míst a regionů je rozšířený o jejich vzájemné porovnání, přičemž lze srovnávat místa a regiony jak stejné, tak odlišné měřítkové úrovně. Zásadní je také zamyšlení nad příčinami podobnosti a rozdílnosti regionů i vývoj sledovaných charakteristik v čase. OVU směřuje k zamyšlení nad působením míst a regionů na ostatní. Důraz je kladen na porozumění provázanosti míst a regionů a vzájemných pozitivních i negativních interakcí v současném propojeném světě. Žáci by měli zmínit vliv jak přírodních, tak socioekonomických podmínek, a to jak na nejbližší okolí, tak na vzdálenější oblasti stejné i odlišné měřítkové úrovně.

Ukázka řešení – příklad srovnání měst

Charakteristika	Město/obec, ve které žiji	Město/obec, se kterým srovnám	Charakteristika – vzájemné srovnání
Název města	Nové Město nad Metují	Šternberk	
Počet obyvatel (2025)	9 181	13 522	Města se liší o přibližně 4 300 obyvatel.
Průměrný věk (2025)	46,6	44,1	Vyšší průměrný věk může být ovlivněn menší nabídkou bydlení, kdy mladí do města nepřichází.
Počet obyvatel v roce 1991	10 220	14 611	Za více než 30 let se počet obyvatel obou měst snížil, Nové Město nad Metují o více než 1 tisíc (více než 10 %), v případě Šternberka je to téměř shodné, také pokles o více než 1 tisíc (9 %).
Obydlené domy (2021)	1 768	2 319	Ve Šternberku o 600 domů více. Může to být dáno i charakterem zástavby, více rodinných domů apod.
Rozloha města	23,13 km ²	48,79 km ²	Rozlohou je Nové Město nad Metují poloviční, je tak výrazně vyšší hustota zalidnění
Vzdálenost od krajského města	35 km	20 km	Šternberk má lepší dostupnost do krajského města, spojení je i rychlodráhou (8 minut).
Vzdálenost od hlavního města	160 km	260 km	Nové Město nad Metují má lepší dostupnost do hlavního města.
Poloha – nadmořská výška (nejvyšší a nejnižší)	300 – 413 m n.m.	250 - 660 m n. m.	Obě města leží v podhorské oblasti s dobrou dostupností do centra i hor, mnohem vyšší členitost má Šternberk, náročnější doprava.
Poloha – vztah k vodnímu toku	Metuje - přítok Labe, délka: 77 km, průtok 6,08 m ³ /s, poloha města	Sitka – malý vodní tok, přítok Oskavy, délka: 35 km, průtok 0,81 m ³ /s	Novým Městem nad Metují protéká významnější vodní

	na dolním toku, možnost využít energii, ale riziko povodní, malý vodní tok, ale významný		tok, ale větší riziko povodní.
Významné podniky – zaměření průmyslu	Ammann-silniční stroje, Prim a Elton hodinářská – výroba hodinek (navazuje na tradiční výrobu), Detecha – chemická a kosmetická výroba, Deva Nutrition - potravinářství	Excalibur Army – vojenská technika, Robertshaw – elektromechanika, Modiso – dřevoobráběcí stroje	Obě města spojuje tradiční výroba hodinek, která již zůstala jen v Novém Městě nad Metují, tradiční je v obou městech strojírenství, Šternberk se výrazně profiluje vojenskou technikou (Excalibur Army)
Typická dominanta města	zámek, renesanční náměstí	hrad, klášter	Významná historická města, centrum Nového města nad Metují je chráněno jako MPR.
Znak města	V modrém štítě na zeleném trávníku stříbrná kvádřovaná hradba, vpravo s prázdnou branou se zdviženou zlatou mříží a otevřenými zlatými vraty na stříbrných závěsech. 	Znak v podobě zlaté osmicípé hvězdy nad zeleným trojvrším v modrém poli. Název města je odvozen od jeho prvních majitelů, pánů ze Šternberka, a jejich erbu (zlatá hvězda, německy Stern – hvězda, Berg – hora). 	Oba erby odkazují na historický význam měst.

Ukázka hodnocení:

- Hodnocení 1 – správně doplněné informace s využitím statistických dat a map a mapových aplikací, správně více než 90% a správné hodnocení – srovnání u minimálně 85 % ukazatelů.
- Hodnocení 2 – správně doplněné informace s využitím statistických dat a map a mapových aplikací, správně 81-90% a správné hodnocení – srovnání u minimálně 75 % ukazatelů.
- Hodnocení 3 – správně doplněné informace s využitím statistických dat a map a mapových aplikací, správně 61-80% a správné hodnocení – srovnání u minimálně 65 % ukazatelů.
- Hodnocení 4 - správně doplněné informace s využitím statistických dat a map a mapových aplikací, správně 31-60% a správné hodnocení – srovnání u minimálně 25 % ukazatelů.
- Hodnocení 5 - správně doplněné informace s využitím statistických dat a map a mapových aplikací, správně méně než 30% a správné hodnocení – srovnání u méně než 25 % ukazatelů.

Zdroje

- Statistický lexikon obcí, dostupný na: <http://csu.gov.cz/produkty/statisticky-lexikon-obci-2024>
- Malý lexikon obcí České republiky – 2024, dostupný na: <https://csu.gov.cz/produkty/maly-lexikon-obci-ceske-republiky>
- Demografický portál pro municipality ČR, dostupný na:
https://demografickyportal.cz/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=SEA_Demograficky_portal&utm_id=19848713255&gad_source=1&gad_campaignid=19848713255&gclid=Cj0KCQjw58PGBhCkARIsADbDilz0ZwrtL6ob-0UwME5t1xp5aPqxz8WJBgLnV1XffwEyhUSnftxMBYaAisqEALw_wcB
- Počty obyvatel ve městech – srovnání 1869 - 2011. Retrospektivní lexikon obcí:
<https://csu.gov.cz/produkty/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>